

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

На інноваційний потенціал телекомунікаційних підприємств впливає ряд зовнішніх чинників, які можуть як сприяти, так і перешкоджати інноваційній діяльності підприємства. В статті проаналізовано підходи до визначення чинників інноваційної діяльності підприємств різними авторами. Запропоновано класифікацію зовнішніх чинників розвитку інноваційного потенціалу телекомунікаційних підприємств, враховуючи їх специфіку. Зокрема, виділено групу інформаційно-комунікативних чинників та обґрунтовано необхідність врахування впливу рівня розвитку екосистеми інноваційної діяльності малих підприємств сфери телекомунікацій та інформатизації. Проаналізовано динаміку інноваційної активності підприємств України. Наведено результати кореляційного аналізу зовнішніх чинників інноваційної діяльності підприємств України.

Ключові слова: *інноваційний потенціал, телекомунікаційні підприємства, чинники, інноваційна діяльність.*

Постановка проблеми. В сучасній економіці роль інновацій значно підвищилася. Без застосування інновацій практично неможливо створити конкурентоспроможну продукцію, що має високу ступінь наукоємності та новизни. В ринковій економіці інновації є ефективним засобом конкурентної боротьби, оскільки вони сприяють створенню нових потреб, зниженню собівартості продукції, припливу інвестицій, підвищенню рейтингу імені виробника нових продуктів, відкриттю та захопленню нових ринків, у тому числі і зовнішніх.

Активний розвиток телекомунікаційних підприємств неможливо уявити без прискорення інноваційного процесу, яке призвело до її безпрецедентного зростання, що впливає практично на всі галузі та суб'єкти ринку.

На інноваційний потенціал телекомунікаційних підприємств впливає ряд зовнішніх чинників, які в свою чергу можуть, як і запобігти, так і сприяти розвитку інноваційної діяльності підприємства. Дослідження цих чинників надає можливість підвищити ефективність управління інноваційним потенціалом підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теорії та практики управління інноваційним потенціалом зробили такі вітчизняні вчені, як О.С.Кузьмін, С.М. Ілляшенко, В.В. Козик, В.М. Геєць, А.В. Гриньов, М.О. Кравченко, О.С. Федоніна, О.Є. Гудзь, Є.В. Колесніков, Н.І. Чухрай, Л.І. Федулова, С.В. Вовчок та інші. Серед зарубіжних економістів, які працювали у цьому напрямку, можна відзначити: Й. Шумпетера, Р. Фатхутдінова, К. Фрімена, Д. Кокуріна, К. Познанського та ін

Проблемам дослідження чинників інноваційної діяльності підприємств присвячено наукові праці О. Амоша, І. Герчикова, В. Гейць, О. Гудзь, О. Кузьміна, В. Семиноженко, Р. Фатхутдінова, П. Щедровицького, О. Маслака, Г. Белякової, Ю. Чайран, В.Мединського, Л.Федулової, Б.Твісса та інших вчених.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. На сьогодні дослідженню чинників активізації інноваційної діяльності підприємств приділяється значна увага. Проте, на нашу думку, існує ряд моментів, які потребують глибшого вивчення. Так специфіка діяльності телекомунікаційних підприємств, що характеризуються на сьогодні динамічним розвитком в умовах нестійкого зовнішнього середовища, сприяє виникненню специфічних чинників, що впливають на розвиток їх інноваційного потенціалу.

Також актуальним є аналіз впливу чинників зовнішнього середовища в сучасних реаліях вітчизняної економіки

Ефективне управління інноваційним потенціалом підприємства передбачає створення системи управління, яка враховує вплив всіх чинників його розвитку, нівелює або принаймні зменшує вплив негативних та посилює вплив і використовує можливості позитивних чинників. Виділення зовнішніх чинників впливу на інноваційний потенціал підприємств дає змогу оцінити їхній вплив на інноваційну політику підприємства.

Мета статті – визначити зовнішні чинники розвитку інноваційного потенціалу телекомунікаційних підприємств України на сьогодні.

Викладення основного матеріалу. Інноваційний потенціал телекомунікаційного підприємства – наявність ресурсів у поєднанні з умовами, які забезпечують сукупну можливість підприємства генерувати нові знання та впроваджувати інновації.

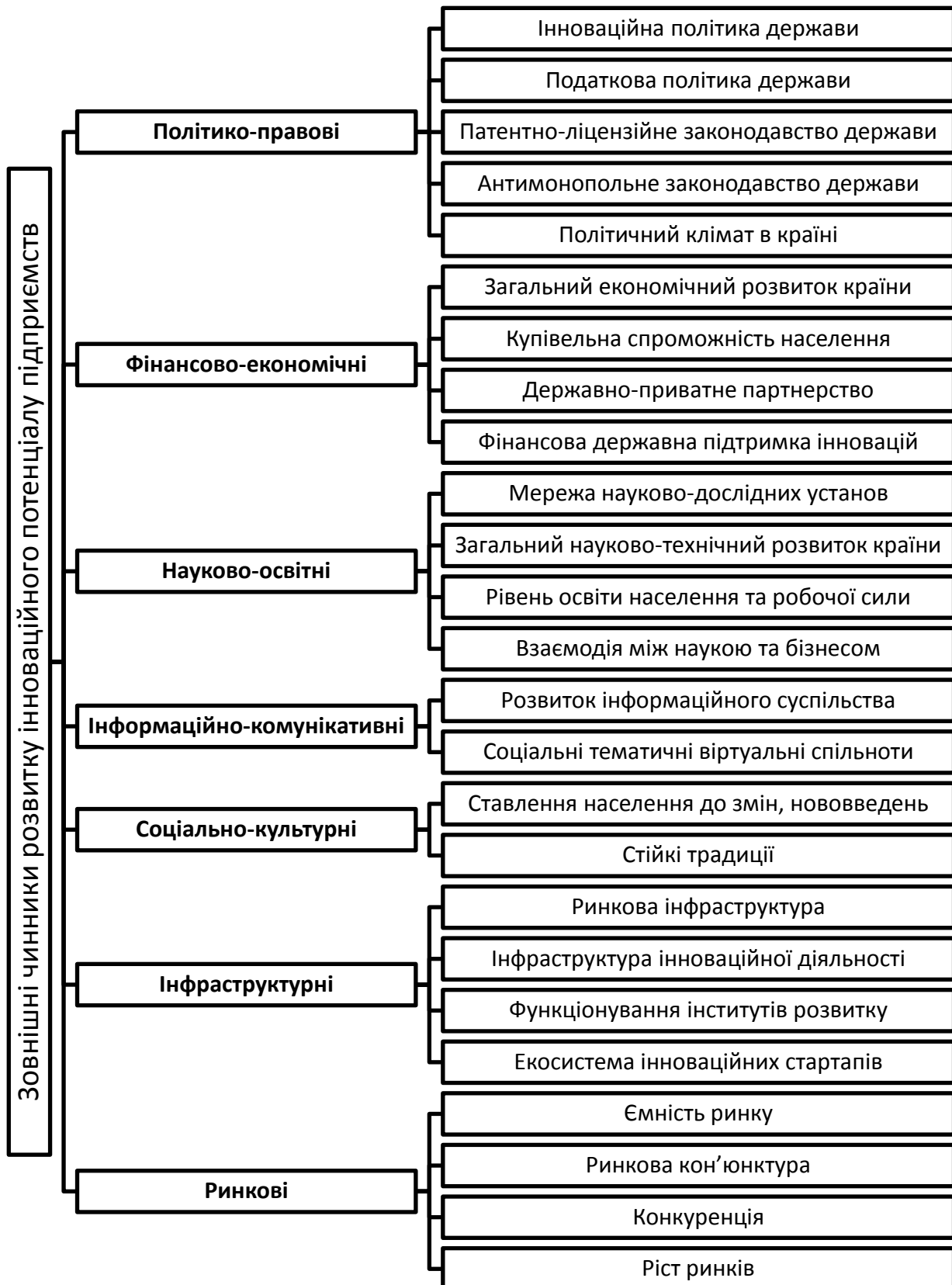
На сьогодні існує велика кількість класифікацій чинників інноваційної діяльності підприємств. Так, О. Маслак [2], спираючись на дослідження в галузі управління пропонує виділяти такі групи зовнішніх чинників активізації інноваційної діяльності підприємства: економічна політика (економічні, політичні, правові, екологічні), ринок (інфраструктура ринку), суспільство (суспільні, культурні). Інші вчені такі як, О. Кузьмін, Т. Кужда [5] виділяють такі фактори інноваційної діяльності підприємства: законодавчі; організаційно-управлінські; фінансово-економічні; техніко-технологічні; соціальні; екологічні; гуманітарні; інформаційні. Л. Федулова [6] розглядає наступні чинники, що формують ринок нововведення: державна участь в управлінні інноваційними процесами, рівень вилучення первинних доходів державою, стан ринкової інфраструктури, законодавство, ступінь інтеграції науки і виробництва, конкурентоздатність технологій на світових ринках, економічний розвиток країни. В. Мединський [7] пропонує поділяти зовнішні чинники інноваційної діяльності на чинники макросередовища (політичне, науково-технічне, демографічне, соціально-культурне, природне, міжнародне) та мікросередовища (постачальники, посередники, конкуренти, споживачі, ринок, інвестори).

Враховуючи специфіку телекомунікаційної галузі (високий рівень використання передових технологій, динамічний розвиток, великі обсяги використання інформації, як продукту тощо), ми пропонуємо виділяти наступні групи зовнішніх чинників розвитку інноваційного потенціалу телекомунікаційних підприємств: політико-правові, фінансово-економічні, науково-освітні, інформаційно-комунікативні, соціально-культурні, інфраструктурні, ринкові (рис. 1).

Дана класифікація чинників включає в себе специфічні для телекомунікаційної галузі інформаційно-комунікативні чинники, а саме рівень розвитку віртуальних соціальних тематичних спільнот, які відкривають нові можливості для розвитку інноваційного потенціалу підприємств. Зокрема вони є основою для впровадження краудсорсингу і є «робочим місцем» для багатьох творчих людей. Краудсорсинг є ефективним інструментом розвитку інноваційного потенціалу підприємств сфери телекомунікацій та інформатизації. Впровадження краудсорсингу відкриває для підприємства нові можливості розробки і прийняття ідей, новацій і впровадження їх у практику у вигляді нових технологій, продуктів, послуг, організаційних та управлінських рішень; розвитку інноваційного потенціалу за рахунок використання здібностей широкого кола осіб; зменшення інноваційних ризиків завдяки тісній співпраці в потенційними споживачами інноваційного продукту.

Також в запропоновану класифікацію включено такий важливий чинник, як розвиток екосистеми інноваційних стартапів, адже сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності дозволяють все більшій кількості малих підприємств активно і успішно впроваджувати інновації.

Ключовим і необхідним чинником розвитку екосистеми стартапів є наявність дослідників і компаній, що займаються розробкою передових технологій в області інформаційних технологій і сприяють припливу нових ідей.

Рис. 1. Зовнішні чинники розвитку інноваційного потенціалу телекомунікаційних підприємств Удосконалено автором на основі [1-7]

Основними функціями екосистеми стартапу можна назвати обмін ідеями, критику, оцінку і вибір ідей, пошук інвесторів, комерціалізації нововведень або створення структур, які будуть реалізовувати ці нововведення, підтримку телекомунікаційної інфраструктури,

навчання і консультування. Всі ці функції можна розділити на три групи: інформаційна підтримка, організаційна підтримка, фінансова підтримка.

На жаль, екосистема інноваційних стартапів в Україні знаходиться на початковому етапі свого розвитку – існують лише окремі ланки, які зазвичай не пов'язані між собою і співпрацюють лише епізодично (це в основному технопарки, бізнес-інкубатори, венчурні фонди). У той же час в Україні є значний інноваційний потенціал, реалізація якого дозволила б підвищити конкурентоспроможність країни в різних сферах, в тому числі і в сфері телекомунікацій та інформатизації.

Крім того, важливою проблемою є недосконалість законодавчих норм, що регулюють венчурний бізнес і захист інвестора. Тому на сьогоднішній день значна частина інвесторів бере участь в венчурній діяльності, використовуючи зарубіжні організаційно-правові форми.

Варто відзначити, що екосистема не працюватиме, якщо в ній не будуть народжуватися успішні проекти. Підприємці, які успішно продають або акціонують свої компанії, стають прикладом для наслідування, консультантами та інвесторами. Тому, чим більше значні успіхи, до яких веде функціонування екосистеми, тим сильніше вона стає і тим більше сприяє становленню ефективної інноваційної діяльності в країні.

Багатий вибір варіантів інноваційної підтримки проектів, наданих спеціально для малих та середніх підприємств, пропонується в рамках державних програм розвитку, наприклад:

- програми підтримки в галузі передачі технологій для малих та середніх підприємств;
- надання фінансової та нематеріальної допомоги в рамках зовнішніх інноваційних консультацій;
- впровадження непрямих заходів, спрямованих на дослідження та розробки (наприклад, скорочення податків);
- пряма допомога для конкретних технологій;
- сприяння створенню інноваційних підприємств.

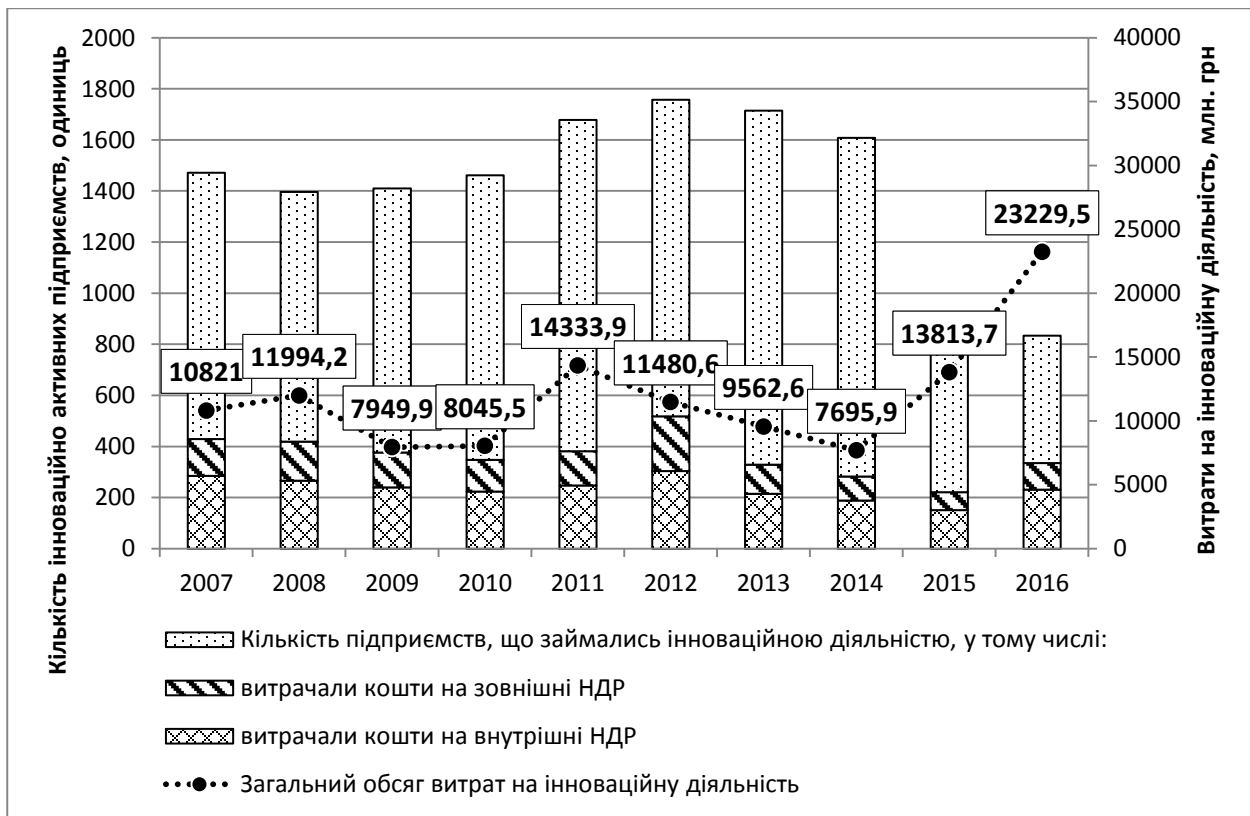
Слід зазначити, що українські підприємства, які активно займаються інноваціями, мають значні відмінності від своїх західних однолітків, оскільки західні компанії працюють на висококонкурентному ринку, насиченому якісною продукцією. У випадку з Україною вона відстає від стандартів якості міжнародного ринку. Значна частина нових продуктів є конкурентоспроможною тільки для українського ринку.

На жаль, в останні роки спостерігається тенденція до зменшення кількості інноваційно активних підприємств в Україні (рис.2).

Так за даними Державної служби статистики [8] у 2016 р. інноваційною діяльністю займалися 834 підприємства, що майже вдвічі менше у порівнянні з 2012 р. (1758 підприємств). 40% з них витрачали кошти на проведення науково-дослідних робіт (232 – на проведення внутрішніх НДР та 103 – на проведення зовнішніх НДР)

Витрати на інноваційну діяльність у 2016 р склали 23229,5 млн. грн., з них лише 10% витрачено на проведення внутрішніх та зовнішніх НДР. Стрімке збільшення витрат на інноваційну діяльність у 2015-2016 р. в гривні пояснюється девальвацією національної валюти, адже успішна інноваційна діяльність передбачає активне міжнародне співробітництво.

Важливими чинниками розвитку інноваційного потенціалу є науково-освітні, зокрема якість робочої сили. Вища якість робочої сили з більш високим рівнем освіти та кваліфікацією працівників призводить до більш ефективного використання виробничих ресурсів. Це рівень освіти, який визначає творчі здібності працівників та їх відкритість до нових ідей, що з'являються на ринку. Можливість компанії проводити власне дослідження та розробку нових продуктів або просто скопіювати те, що виробляють інші компанії, залежить від якості своєї робочої сили.

Рис. 2. Динаміка інноваційної активності підприємств України Побудовано автором на основі даних Державної служби статистики [8].

Проведений кореляційний аналіз показав високий ступінь залежності обсягів реалізованої інноваційної продукції, що є новою для ринку, саме від науково-освітніх чинників (табл. 1).

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу чинників розвитку інноваційного потенціалу підприємств

Коефіцієнти кореляції	Організації, які здійснювали наукові дослідження і розробки	Випущено з аспірантури, осіб	Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою для ринку,	0,76	0,72	0,78
Кількість інноваційно активних підприємств	0,94	0,87	0,93

Кількість інноваційно активних підприємств також корелює з показниками науково-освітнього розвитку – кількістю організацій, що займаються науковими дослідженнями і розробками, та кадрами, задіяними в науковій діяльності.

Кореляційний аналіз також підтверджує високий ступінь залежності між витратами на фінансування науково-дослідних робіт та обсягами реалізованої інноваційної продукції. Коефіцієнти кореляції між обсягами реалізованої інноваційної продукції та фінансуванням внутрішніх витрат на виконання наукових досліджень і розробок підприємствами складає 0,80, для прикладних досліджень він дещо вищий – 0,82.

Підтверджується також і значна роль державної підтримки інноваційної діяльності підприємств. Так коефіцієнт кореляції між показниками фінансування витрат на виконання наукових досліджень і розробок за кошти державного бюджету та кількістю підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію складає 0,79. Середній зв'язок прослідковується і з обсягами реалізованої інноваційної продукції (коефіцієнт кореляції становить 0,69). Це свідчить про наявність потенціалу для вдосконалення механізмів державної інноваційної підтримки підприємств.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, на розвиток інноваційної діяльності телекомунікаційних підприємств впливає цілий ряд зовнішніх чинників, які можна згрупувати в 7 груп: політико-правові, фінансово-економічні, науково-освітні, інформаційно-комунікативні, соціально-культурні, інфраструктурні, ринкові.

На сьогодні в Україні спостерігається тенденція до зменшення інноваційної активності підприємств. Що пояснюється негативним впливом як зовнішніх так і внутрішніх чинників. Серед основних зовнішніх чинників, що негативно позначаються на розвитку інноваційного потенціалу підприємств України можна виділити наступні: негативні тенденції в економіці країни, зниження купівельної спроможності населення, недосконалість нормативно-правової бази (патентно-ліцензійного, антимонопольного законодавства), низький рівень державної підтримки наукових досліджень та розробок, низький рівень розвитку інноваційної інфраструктури та державно-приватного партнерства, недостатній рівень взаємодії бізнесу та науки.

Перспективами подальшого дослідження є пошук шляхів зниження негативних ефектів зовнішніх чинників впливу на інноваційний потенціал за рахунок підвищення ефективності використання власних можливостей підприємства та можливостей інформаційного суспільства, що є особливо актуальним для сфери телекомунікацій та інформатизації.

Список використаної літератури

1. Гудзь О.Є. Стратегічне управління ризикозахищеністю інноваційної діяльності підприємств. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Серія: Економічні науки. 2015. № 1. С. 3-8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2015_1_4.
2. Маслак О.О., Дорошкевич К.О., Вороновська М. М. Чинники впливу на інноваційну діяльність промислових підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.8. С. 269-274.
3. Белякова Г.Я., Чайран Ю.А. Факторы, влияющие на развитие инновационной деятельности. Креативная экономика. 2014. Том 8. № 11. С. 162-170.
4. Гейць В.П. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: Інноваційно-технологічний розвиток економіки: В 3 т. / за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. Київ: Фенікс, 2007. Т. 2. 564 с.
5. Кузьмін О., Кужда Т. Фактори інноваційного розвитку підприємств. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11391.
6. Федулова Л.І. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика : монографія. Київ : Основа, 2005. 552 с.
7. Медынский В.Г. Инновационный менеджмент. Москва: ИНФРА-М, 2007. 304 с.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References

1. Hudz, O. Ye. (2015). Stratehichne upravlinnia ryzykozakhyshchennistiu innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv [The strategic management of the risk protection of the innovative activity of enterprises]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu im. V. V. Dokuchaieva*, (1), 3-8.
2. Maslak, O. O. (2012). Chynnyky vplyvu na innovatsiinu diialnist promyslovykh pidpriemstv [Factors influencing the innovation activity of industrial enterprises]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, (22.8), 269-274.
3. Belyakova, G.Ya., Chayran Yu.A.(2014). Faktoryi, vliayuschie na razvitie innovatsionnoy deyatel'nosti [Factors influencing the development of innovation activities]. *Kreativnaya ekonomika*, (8(11)), 162-170.
4. Heits, V.M., Semynozhenko, V.P. and Kvasniuk, B.Ye. (2007), Stratehichni vyklyky XXI stolittia suspilstvu ta ekonomitsi Ukrainy: Innovatsiino-tekhnologichni rozvytok ekonomiky: v 3-kh t. [Strategic Challenges of the XXI century society and economy in Ukraine: technological innovation and economic development]. (in 3 volumes Vol. 2, ed. by V.M. Heits). Kyiv: Pheniks.
5. Kuzmin, O. and Kuzhda, T. Faktory innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [Factors innovative enterprise development], Retrieved from http://www.experts.in.ua/baza/analic/index.php?ELEMENT_ID=11391
6. Fedulova, L.I. (2005). Innovatsiyni rozvytok ekonomiky: model, systema upravlinnia, derzhavna polityka [Innovative economic development: a model management system, public policy]. Kyiv: Osnova.
7. Medynskiy, V.G. (2007). Innovatsionnyi menedzhment [Innovation management]. Moscow: INFRA-M.
8. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>

ГЛУШЕНКОВА АНАСТАСИЯ АНАТОЛЬЕВНА. ВЛИЯНИЕ ВНЕШНИХ ФАКТОРОВ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ. *На инновационный потенциал телекоммуникационных предприятий влияет ряд внешних факторов, которые могут как способствовать, так и препятствовать инновационной деятельности предприятия. В статье проанализированы подходы к определению факторов инновационной деятельности предприятий различными авторами. Предложена классификация внешних факторов развития инновационного потенциала телекоммуникационных предприятий, учитывая их специфику. В частности, выделена группа информационно-коммуникативных факторов и обоснована необходимость учета влияния уровня развития экосистемы инновационной деятельности малых предприятий сферы телекоммуникаций и информатизации. Проанализирована динамика инновационной активности предприятий Украины. Приведены результаты корреляционного анализа внешних факторов инновационной деятельности предприятий Украины.*

Ключевые слова: инновационный потенциал, телекоммуникационные предприятия, факторы, инновационная деятельность.

GLUSHENKOVA ANASTASIA. THE INFLUENCE OF EXTERNAL FACTORS ON THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL OF TELECOMMUNICATION ENTERPRISES IN UKRAINE. *The innovative potential of telecommunications enterprises is influenced by a number of external factors that can both contribute to and hamper the company's innovative activity. The article analyzes approaches to the determination of factors of innovative*

activity of enterprises by different authors. Classification of external factors of development of innovative potential of telecommunication enterprises is offered, taking into account their specificity. In particular, a group of information and communication factors has been singled out and the need to take into account the influence of the development level of the ecosystem of innovative activity of small enterprises in the sphere of telecommunications and information is substantiated. Dynamics of innovative activity of Ukrainian enterprises is analyzed. The results of the correlation analysis of external factors of innovative activity of enterprises of Ukraine are given.

Key words: *innovative potential, telecommunication enterprises, factors, innovative activity.*